

ЛЕКЦІЯ 4 (22) ПРОБЛЕМА ТЕОДЕЦІЇ (Частина 1)

В цій лекції ми розпочнемо розглядати основні заперечення проти християнства. Аргументи, які найчастіше за все наводять, щоб показати неспроможність християнства чи християнського світогляду. Лі Стробел в одній зі своїх книг, зокрема «Християнство під слідством» описує це питання. І ми в рамках нашого курсу постараємося дати відповідь, десь, можливо, по-своєму своєрідний, але він ґрунтується і на міркуваннях Лі Стробела, і є також цікава стаття Копського щодо проблеми зла, яка також вплинула на розуміння цього питання. Чому я приділив увагу проблемі зла? Кожен з нас напевно стикався з якимось безглуздим злом у нашому житті. Справді. Коли невинні люди, добрі люди, страждають, і страждають часом, до якогось, просто безглузлого рівня. Можливо, ми можемо говорити про якісь особистісні потерпання, втрати. Можемо говорити про історію людства, коли ми бачимо безглузді страждання і зло, що є у світі. І по суті питання полягає в тому, чому Бог допускає муки й біль добрим і невинним людям? Оця проблема зла ще називається як проблема теодицеї. Дослівно – Бог-справедливість, тобто, проблема виправдання Бога. Сутність проблеми теодицеї полягає в наступному. Як поєднати наявність у світі зла з християнським уявленням про те, що світ створено і ним керує Всемогутній і Всевеличний Бог.

А чому ми з вами порушуємо проблему зла як перше заперечення проти християнства? Слід відразу сказати, що проблема зла справді унікальна. Її унікальність полягає в тому, що її це аргумент номер один проти віри в існування Бога християнського теїзму, Бога Біблії. Унікальність в тому, що це вельми поширений аргумент проти християнського Бога.

Друга унікальність чи значущість проблеми в тому, що зло універсальне. Зло і страждання настільки універсальні, що кожна без винятку людина стикається зі злом і стражданням. І ми можемо говорити про те, що зло і страждання настільки реальні і настільки проникають у життя кожного з нас, що ми всі задаємо ці запитання: «Ну чого ж так? Чому в моєму житті чи в житті рідних для мене людей це відбувається?» І перед тим, як ми покажемо, як інші світогляди відповідають на проблему зла, і зокрема як відповідає на проблему зла християнський теїзм, я кілька слів скажу, можливо, про категорії зла.

Зло можна поділити на кілька категорій. **Перша категорія** – це **природне зло**. Це посухи, повені, землетруси, сюди можна зарахувати різні пандемії, коли людина стикається зі сліпою ворожою силою, з якою не може аж ніяк упоратися, і ця сила загрожує його існуванню.

Друга категорія зла – це **фізичне зло**. Хвороба, біль, страждання, смерть. Тобто фізичні прояви зла в житті людини.

І третє – це моральне зло, коли людина каже, що у неї боляче душа, мені боляче. Можливо, вона фізично здорова, але переживає моральні страждання через зраду, невірність, або вона мучиться в своєму сумлінні через гріх. Ми розуміємо, що це неприродне, протиприродний стан людини. Що цікаво, що кожен з нас, хто живе на землі зіштовхується з кожною з цих категорій зла. І ось зараз я хотів би дати ось таке логічне формулювання теодицеї. На перший погляд існує внутрішня, екологічна суперечність про спільне прийняття з чотирьох засновків. Погляньмо уважно. Чотири засновки, які на перший погляд не можуть співіснувати. Якщо ми приймає три з них, то четверту ми маємо відкинути. І є внутрішня логічна суперечність про спільне прийняття цих чотирьох засновків. І саме християнський теїзм приймає ці всі чотири засновки, тож він логічний і спроможний судити аргументи проти християнства, що ґрунтується на аргументі теодицеї.

І перший засновок, що Бог існує, той Бог, Хто є Творець, Бог християнського теїзму.

Другий засновок, що Бог вседобрий. Вседобрість означає, що всі Його думки, всі його діла, всі Його зусилля спрямовані тільки на добро.

Третій засновок – що Бог всемогутній. Всемогутність має на увазі, що Бог може чинити все, що Він хоче. Тобто, це воля, яка може реалізуватися цілком, не маючи жодної перепони. Все, що Він хоче – Він може чинити. Іншими словами, Бог бажає тільки добра, і може чинити те, що Він бажає. І водночас існує зло. І воно існує й від нього нікуди не сховатися. Воно проникає в увесь Всесвіт, і кожен успіх людського життя підвладний впливу зла.

Якщо прийняти два із цих засновків, то, напевно, швидше за все, доведеться відкинути якийсь четвертий. Погляньмо уважно, ще не дійшли до четвертого засновку, то, якщо Бог існує, і Він бажає загального добра, це Його активна воля, активне бажання. І ось достатньо могутності, тобто, Він всемогутній, щоб досягти всього що Він бажає, то тоді можна відкинути четвертий засновок, тоді зла не повинно бути. Тобто, якщо Бог є, Вседобрий і Всемогутній тоді не повинно бути зла. Як ніби не вписується, на перший погляд, в таку логічну суперечність. Тобто, ми повинні відкинути четвертий засновок. Але ми не можемо відкинути його, бо ми стикаємося з тим, що зло існує. Ходімо далі, дивимося далі. Якщо Бог існує і бажає тільки добра, тобто, всі Його бажання, думки були на добро, але водночас і зло існує. Тоді ми маємо відкинути Всемогутність Бога, тобто Бог не досягає всього, чого бажає. Може Він і бажає добра, Він є, але і зло є. Воно є через те, що Бог ще не

в змозі побороти все зло, тобто, Він не всемогутній. Ми повинні відкинути засновок про всемогутність Бога. Або ж, якщо Бог існує й Він всемогутній, тобто, Він може чинити все, що хоче, тобто, немає жодної сили, яка б була вище за Нього, тобто, Він буде творити все, що хоче, все. Що логічно, розумно, і ніщо не може стати Йому на перешкоді, перепоною – Він може реалізовувати Свої бажання цілком, і водночас зло існує. І ось існування Бога й існування зла підштовхує нас до розуміння, що Бог тоді бажає існування зла. Отже, Він не вседобрий, Він той, Хто хоче зла. І можливо, на словах Він каже, що Він вседобрий, але по суті існування зла каже про те, що Він хоче зла, якщо Він зробив би все, що хотів.

І нарешті, **четвертий засновок**. Якщо Бог – це істота і всемогутня і вседобра, але тим не менше існує зло, то тоді такої істоти всемогутньої і вседоброї не існує. Можливо, ось таке стисле пояснення цієї проблеми, тобто ми не можемо одночасно приймати всі засновки. На перший погляд, ми повинні якийсь один з цих засновків відкинути. Я вже згадував, що наявність у світі зла і страждань, найчастіше наводять в якості аргументу, такого логічного і прямого проти християнського теїзму. Бо тільки християнський теїзм каже, що протиріччя між цими засновками не існує. Ми визнаємо, що Бог є; що Бог вседобрий і всемогутній і водночас і Біблія і християни кажуть про існування зла. Зло справді існує. Воно не ілюзія. Це не просто якесь неправильне розуміння дійсності. І ось питання: чи можуть християни дотримуватися отакого біблійного уявлення про Бога і разом з тим визнавати реальність зла? Або ж існування зла суперечить або говорить проти існування Бога в тому розумінні, як християни Його уявляють, тобто так, як ми подаємо біблійне вчення про Бога. Чи суперечить існування зла біблійному вченню про Бога? Тобто уяві про Бога, як ми Його розуміємо. І справді, на перший погляд здається, що якщо Бог створив все, то якимось чином Він повинен нести і відповідальність за все. Отже, Він несе відповідальність і за зло. А якщо Бог відповідає за зло, то Він стає злим Богом. Він же все створив. А це суперечить самому визначенню Бога. А якщо з іншого боку Він не несе відповідальності за зло, тобто, коли ми намагаємося виправдати Бога, що Він не несе відповідальності за зло. Тоді хто ж несе відповідальність? Отже, є хтось, хто вище за Бога, чи у Бога немає сили припинити це зло, страждання. Тоді Бог не всемогутній? Якщо існує хтось, хто більший за Бога, значущіше ніж Бог, те, що створило зло. Звісно, що є відповідь на це питання. Якщо для слухачів це було проблемою чи причиною, зокрема і Рональд Неш каже, що прийми тільки цю причину сумнівів у правдивості християнського світогляду. Водночас я вважаю, що є проста і справді логічна відповідь на цю, так би мовити, проблему, яку ми щойно описали. І хоч, можливо, людина стоїть на позиції ось такого скептицизму, що ви б йому не говорили, нічого не доведете, то відповісти йому на це питання буде не просто. Тобто, чи людина шукає відповідь? Але ми

можемо бачити, що Біблія не ігнорує цю проблему. До того ж у Біблії існування зла описано, його походження. І воно у жодному випадку не суперечить розумінню й уявленню про існування всемогутнього і вседоброго Бога. І тому християнство дає відповідь на цю проблему. Зокрема ми постараємося з вами розглянути п'ять можливих логічних розв'язок цієї, так званої проблеми теодицеї, тобто Бога-справедливості. Варто звернути увагу, можливо, варто дослідити, подивитися. Але відповідь часто буває простою. Вона не настільки складна. Насправді, ці відповіді яскраві та прості. І коли ви чуєте відповідь, то розумієте, для чого потрібна апологетика, ви раптом надихаєтесь, ось ті сумніви, що терзали серце, які для багатьох стали проблемою, вони не настільки великі, і не настільки є нерозв'язаними сумнівами.